

Terve pere – Terve mõistus – Terve Eesti

Isamaa ja Res Publica Liidu valitsemisprogramm 2007–2011

Eesti läheb vastu oma 39. valitsusele olukorras, kus majandus kasvab ning riik on jõukam kui kunagi varem. Kuid samal ajal kuulub Eesti maailma õnneindeksi pingerea viimasesse kolmandikku. Eesti lapsed on Euroopa laste seas ühed kõige õnnetumad, paigutudes rahulolult eelviimasele kohale. See ei ole olukord, mille üle võiksime uhked olla.

Jäädes rõõmustama majanduskasvu üle ning lubades üha suuremaid palganumbreid, liigub riik vales suunas. Rikkusel pole väärtust, kui inimesed on õnnetud.

On aeg valida suund edasiseks pikaajaliseks arenguks. Eelolevate valimistega seame Eesti arengule uue eesmärgi. 4. märtsil otsustab rahvas, milline see eesmärk saab olema.

Me usume, et mõte on ainult sellisel valitsusel, mille tegevuse tulemusel muutub rahvas õnnelikumaks. Kõik muu – jõukus, võrdsus, parem valitsemine – on ainult vahendid eesmärgi saavutamiseks. Eesti rahvas maailma kõige õnnelikumaks rahvaks – selle eesmärgini jõudmine nõuab mitu inimpõlve, kuid see eesmärk väärib püüdmist.

Õnn on iga üksiku inimese jaoks isiklik ja eriline. Ühiskonna jaoks tervikuna on õnne tegurid aga alati ühesugused, konkreetsed ja mõõdetavad. Valitsus ei saa teha inimesi õnnelikuks, kuid ta saab luua keskkonna, kus inimestel on maksimaalne võimalus olla õnnelik. See peaks olema iga valitsuse põhiülesanne.

4. märtsil 2007 on Riigikogu valimised. Milles seisneb nende valimiste tegelik valik?

Inimene on õnnelik, kui tal on keegi, keda armastada ja kellele toetuda. Seepärast on meie esimene valik kindlustatud, kindel, tugev ja terve Eesti pere. Loomes kõigile lastele ja teistele pereliikmeile turvalise kodu. Eesti rahva, keele ja kultuuri säilimise kindlustab **TERVE PERE!**

Inimene on õnnelik, kui ta saab ennast teostada, rakendada oma andeid ja loovust. Meie teine valik on ettevõtlikkust, loovust ning koostööoskusi edendav paindlik haridussüsteem, mis ühelt poolt annab igale noorele võimaluse eneseteostuseks ja toimetulekuks ning teisalt tagab Eestile konkurentsivõimelise koha teadmistepõhises maailmamajanduses. Eesti riigi ja rahva majandusliku edenemise kindlustab **TERVE MÕISTUS!**

Inimene on õnnelik, kui ta saab elada vabal maal ning osaleda ühiskonnaelu korraldamises. Meie kolmas valik on demokraatlikult arenev ja tugeva kodanikuühiskonnaga Eesti. Seisame vastu üha kasvavale korporatiivsusele, avalikule ringkäendusele ja klikiühiskonna kujunemisele – võtame võimu rahva kätte tagasi! Eesti ühiskonna arenguessurss on **TERVE EESTI**, mis tagab kõigile oma liikmetele võrdsed võimalused oma isikliku õnne leidmiseks.

Eesti on osake Euroopast ja üleilmastuvast maailmast ning seisab silmitsi tõsiste väljakutsetega. Me suudame nendele väljakutsetele vääriliselt vastata, tuginedes tervele perele, tervele mõistusele ja tervele riigile. Täna enam ei piisa seniste viljade nautimisest

lootuses, et Eestil läheb hästi iseenesest. Täna tuleb valida õige suund ja seada eesmärgiks õnnelik rahvas. Täna vajame valitsust, kes kaitseks Eesti huve.

I. TERVE PERE JA TERVE RAHVAS

Inimene on õnnelik, kui tal on keegi, kellest hoolida ja kellele toetuda. Läbi aegade on kõige tänuväärsemaks lähisuhete allikaks olnud perekond. Iga tugev pere teeb ka ühiskonna tugevamaks ja õnnelikumaks.

Täna ei ole Eesti ühiskond lapsesõbralik. Meie eesmärk on, et ta selleks saaks, sest pere loomine ja laste sünni ei sõltu mitte nii väga palju ühest või teisest meetmest ja toetusest, vaid sellest, kui hästi ühiskond tervikuna suhtub lastesse ja lastega peredesse. Me soovime pikaks ajaks kindlustada Eesti rahva heaolu, järelkult peab riik kõigis otsustes, sealhulgas riigieelarve jaotamisel, seadma esikohale laste ja pere huvid.

Õnne tegurite hulka kuulub hea tervis. Seame eesmärgiks, et Eesti inimene püsiks võimalikult terve ja elujõuline. Terved eluviisid ja haiguste ennetamine tagavad eluga rahulolu. Arenenud maailmas on kõige suuremaks ohuks elukvaliteedile kujunenud tundeelu häired (depressioonid jms), mistõttu käivitame ennetuskava rahva vaimse tervise hoidmiseks.

Et olla õnnelik, peab inimene tundma end vajalikuna. Sotsiaalpoliitikas on meie põhiline ülesanne luua paindlikke võimalusi, et ka väiksema töövõimega inimesed saaksid ühiskonnale oma panuse anda.

IGA LAPS ON TÄHTIS!

Et Eesti püsiks, peab püsima Eesti rahvas. Demograafiline olukord on meie lähiaja suurim ning samas järsult süvenev probleem. Lahendus saab tulla ainult seeläbi, et Eesti peredes sünnib rohkem lapsi. Soovime luua kõikidele peredele kindlustunde ning igale lapsele turvalise ja arendava kasvukeskkonna. Vaid õnnelikes kodudes ja tervetes peredes on kõikidel põlvkondadel hea elada. Selleks:

1. Maksuvabastus iga lapse pealt. Kehtestame täiendava maksuvaba tulu tulumaksuvaba miinimumi ulatuses alates esimesest lapsest.
2. Huviharidus on tähtis ja pered vajavad selleks toetust: Kindlustame igale koolilapsele vähemalt kaks tundi nädalas tasuta huviharidust.
3. Katame riigi poolt põhikoolis õppija õppevahendite ja koolitoidu kulu.
4. Suurem pere vajab rohkem toetust. Tõstame kolmanda ja iga järgmise lapse toetuse 2000 kroonile kuus.
5. Noorele perele oma kodu! Käivitame riigi toetusprogrammi lastega peredele, kes on võtnud eluasemelaenu oma kodu ostmiseks või renoveerimiseks. Toetuse ajaline ulatus ning soodustatud isikule esitatavad tingimused kehtestatakse eraldi seadusega.
6. Isale lapsepuhkus. Väärtustame isade kaasamist laste kasvatamisse: maksame lapse sünni puhul isale kahe nädalase täiendava lapsepuhkuse eest sarnaselt vanemahüvitisega palka.
7. Maksame kuue- ja enamalapselise pere vanemale riigi poolt palka.
8. Lastehoid peab olema kättesaadav kõikidele peredele. Anname lastevanematele reaalse võimaluse valida sõime, lasteaia ja koduhoiu vahel.

9. Asutame riikliku fondi lapsele elatise tagamiseks. Sellest tehakse väljamakseid last kasvatavale üksikvanemale. Kasvatamisest kõrvalehoidvalt vanemalt nõuab kohtu poolt väljamõistetud raha sisse riik.
10. Toetame pere- ja noortenõustamiskeskusi.
11. Igal lapsel on õigus turvalisele elule: toetame ema-lapse varjupaikade tegevust ja tugiisiku teenust.
12. Kehtestame lastekodust ja kasuperest iseseisvasse ellu astumise toetuseks 12 000 krooni.

ROHKEM TERVENA ELATUD AASTAID!

Täna on Eesti inimeste keskmine eluiga liiga lühike. Meie eesmärk on luua aastaks 2015 võimalused ja tingimused keskmise eluea tõusuks meestel 73 ja naistel 80 eluaastani. Isamaa ja Res Publica Liidu kaks peamist eesmärki tervise vallas on luua järgmise valitsusperioodi jooksul eeldused selleks, et viia keskmine eluiga Eestis Euroopa keskmisele tasemele ja oluliselt vähendada alkoholi ja tubaka tarbimist Eestis.

Et seda ambitsioonikat eesmärki saavutada, ei piisa üksnes paremast ravist. Veelgi tähtsam on haiguste ennetamine ja tervete eluviiside edendamine. Jätkame seniseid terviseprogramme (südame- ja veresoonkonna haigused, AIDS) ja tagame neile püsiva finantseerimise, lisaks käivitame uued programmid traumade ja vähihaiguste vastu ning vaimse tervise hoidmiseks.

Oluliselt tuleb vähendada alkoholi ja tubaka tarbimist. Jätkame süsteemset narkoennetustööd.

Spordiga tegelemist tuleb soodustada. Aitame kaasa liikumisharrastuse kujunemisele, toetades rahvaspordiks vajalike rajatiste loomist. Igal põhikoolil ja gümnaasiumil peavad olema nende vajadusi rahuldavad sportimistingimused.

13. Tagame, et Haigekassa raha jääks inimeste ravimiseks. Eraldame töövõimetushüvitiste maksmise Haigekassa tänastest kohustustest.
14. Taastame tervishoiu juhtimises selge poliitilise vastutuse.
15. Parandame tervishoiuteenuste kättesaadavust.
16. Hoidmaks arste ja õdesid Eestis, toetame mitmeaastaseid palgaleppeid, lähtudes konkurentsivõimelisest töötasust.
17. Algatame seniste terviseprogrammide kõrval täiendavad ennetusprogrammid traumade ja vähihaiguste ennetamiseks ning vaimse tervise edendamiseks.
18. Eraldame riigieelarvest kohalike omavalitsuste tulubaasi täiendavaid vahendeid hooldusravi kaasfinantseerimiseks.
19. Toetame hammaste tervise parandamist lisaks Haigekassapoolsele kompensatsioonile ühekordse täiendava 1000-kroonise toetusega, mida on võimalik taotleda kolme aasta jooksul. Pöörame erilist tähelepanu laste hambaravile.
20. Võimaldame seni vanaduspensionäridele mõeldud hambaproteesihüvitist ka töövõimetuspensionäridele.
21. Töötame välja riiklikku alkoholipoliitika. Seame mõõdetavad eesmärgid alkoholitarbimise vähendamiseks. Keelustame jaekaubanduses öise alkoholimüügi. Piirame alkoholireklaami.
22. Näeme alkoholi- ja tubakaaktsiisi tõstmist meetmena alkoholi ja tubaka liigtarbimise vähendamiseks.
23. Karmistame tubakaseadust, seades eesmärgiks passiivse suitsetamise vähendamise.
24. Vabastame tööandjad erisoodustumaksust töötajate sportimise toetamisel.

25. Käivitame spordi üleriigilise arengukava, mis annab tervikliku ülevaate nii lähematest kui ka pikemaajalistest prioriteetidest ja vajadustest. Eraldame rohkem toetust laste-, noorte- ja erivajadustega inimeste spordile.

ABIVAJAJAST TOIMETULIJAKS!

Me usume inimesse, tema võimesse ise toime tulla ja valikuid teha. Teame, et igaühel see alati ei õnnestu. Ühiskond peab hättasattunuid ja mahajääjaid järele aitama. Parim sotsiaalsoliitika on tööpoliitika. Tegutseme selle nimel, et inimesed leiaksid tööd, saaksid tunda end kasulikuna, tulla ise toime ning anda oma panuse ühiskonna arengusse. Selleks:

26. Muudame pensioniindeksit selliselt, et eakad saavad majanduskasvust rohkem osa, mitte ei pea ootama poliitikute lubadusi erakorraliseks pensionitõusuks.
27. Muudame riikliku vanaduspensioni pensionikindlustuse aastakoeffitsientide arvestust selliselt, et vähemasti pooled Eesti töötajatest saaksid pensionikindlustuse aastakoeffitsiendiks ühe.
28. Võimaldame transporditoetust erivajadustega inimestele, kes ei saa kasutada ühiskondlikku transporti, ent soovivad õppida ametit ning käia tööl.
29. Anname kohalikule omavalitsusele 10% ulatuses toimetulekutoetuse kogusummast täiendavaid vahendeid inimeste abistamiseks.
30. Algatame vastastikuse abistamise lihtsustamiseks nn abiveebi, kus on võimalik teada anda sellest, mis omal üle, kuid mis teistele ära võib kuluda.
31. Toetame eraalgatust hoolekandeteenuste osutamisel.
32. Lihtsustame okupatsioonirežiimide poolt repressseeritud isikute seaduses ettenähtud tervisetootuste maksmise korda ning ühendame kõik senised toetused üheks aastatoetuseks.
33. Tööhõive edendamiseks kompenseerime raske ja sügava puudega inimesele peale kooli lõpetamist õppelaenu 100% ulatuses vastavalt tagasimakse graafikule.
34. Tõstame puuetega inimeste toetusi.

II. TERVE MÕISTUS

Rahva heaolu seisukohalt on haridus kõikide teiste valdkondade alus, sest see määrab, kui õnnelikuks kujuneb järgmine põlvkond ja kujundab isamaalistel ja kristlikel põhimõtetel tuginevat väärtussüsteemi. Haridussüsteem saab olla nii hea, kui head on õpetajad. Õpetaja amet on kõige vastutusrikkam amet üldse, sest õpetaja kätes on klassitäie laste edasine elutee. Riik peab hakkama õpetajat usaldama, hindama teda kui isiksust ja vääriliselt tasuma tema vastutuse eest.

Iga inimene on ainulaadne. Seetõttu on valikuvabadus hariduses tähtsam kui ühelgi muul elualal. Riik peab leidma üha rohkem võimalusi, et aidata kõigil annetel maksimaalselt välja areneda. Selleks tuleb pakkuda valikuvõimalusi igale inimesele ja igal haridustasemel, nii haridusasutuste sees kui ka nende vahel.

HARIDUS TOOB ÕNNE!

Eesti rahvas ja tema iseseisvus püsib haritud ühiskonnaliikmetel. Meie haridussüsteemi ülesanne on anda kõigile võimalus omandada teadmisi ja õppida kogu elu. Kooli ülesanne on eelkõige toetada lapse arengut. Nende ülesannete täitmine nõuab ühiskonnalt kvaliteetse

hariduse selget tähtsustamist kõigi teiste poliitikavaldkondade üleseks prioriteediks. See väljendub hariduse, teaduse ja innovaatika soodustamises ning eelisrahastamises nii headel kui ka halbadel aegadel.

Haritus on ka parim eeldus oma tervise eest seismiseks, mis omakorda tagab hea elujärje ja rahulolu saavutamiseks. Selleks:

35. Koostame riikliku pikaajalise haridusstrateegia. Käivitame ja hoiame ülal laiapõhjalist arutelu Eesti haridussüsteemi arenguteede üle. Vaatame läbi kõik seni kehtestatud ning uuendatud riiklikud arengukavad ja strateegiad ning viime need ellu.
36. Loomme paindliku õppesüsteemi, mis pakub valikuvõimalusi ja kindlustab probleemideta liikumise ühelt haridustasemelt teisele ning kutseõppest üld- ja kõrgharidussüsteemi. Eri õppevormid sisaldavad alati tugevat üldhariduslikku komponenti, mis valmistab inimese ette eluks ja edasisteks valikuteks teadmispõhises ühiskonnas.
37. Kehtestame kooli õppekaval põhineva rahastamismudeli. Pearaha suurus sõltub õppevormist ja kooliastmest. Kapitalikomponent sisaldub pearahas. Kogu riigieelarvest koolile eraldatav raha on sihtotstarbeline ja peab seega jõudma koolini. Õppekulude katmisel käsitleme koole ühtmoodi, sõltumata omandivormist.
38. Hariduskorralduse arendamisel toetume õpetajatele ja õppejõududele, võttes arvesse nende kogemusi ja tagasisidet kui määravaid suuniseid õpikeskkonna ja hariduspoliitika kujundamisel.
39. Haridusotsuste elluviimiseks kaasame rohkem tähtjalisi, teadlastest, tegevõpetajatest jt asjatundjatest koosnevaid töörühmi. Võimalusel delegeerime pideva iseloomuga ülesandeid kodanikuühendustele.
40. Käivitame riigi haridusuuringute pikaajalise kava ning näeme selleks ette ressursi. Teostajad valime avaliku konkursi kaudu. Edendame haridusteadust.
41. Töötame välja ja viime ellu kõiki õppetasemeid ja -liike hõlmava e-õppe riikliku programmi ehk Tiigrihüppe II, millega nähakse ette kaasaegse tehnilise varustuse soetamine kõikidele koolidele.
42. Arvuti igale lapsele! Arvuti on tänapäeval üldhariduse omandamiseks hädavajalik õppevahend, mida pole paljudel vanematel aga võimalik oma lastele osta. Algatame riikliku programmi, millega varustatakse põhikooli viimase klassi õpilased sülearvutitega.
43. Toome madalseisust välja isamaalise kasvatus koolides ja noorteorganisatsioonides. Muu hulgas valmistatakse koolidele ette senisest rohkem noorkotkaste ja kodutütarde juhte ja makstakse neile konkurentsivõimelist palka.
44. Ettevõtliku elulaadi toetamiseks töötame välja ja rakendame kõigil haridustasemetel ettevõtlusõppe strateegia. Arvestame seda ka õpetajakoolituses. Senisest enam suuname õppes tähelepanu loovkomponentidele – uurimuslikule ja loomingulisele tegevusele.
45. Tagame riigi toetuse laste huviharidusele. Tugevdame laste kunsti- ja muusikakoolide võrku.

ÕPETAJAAMET AUSSE!

46. Tõstame nooremõpetaja palga alammäära Eesti keskmisele tasemele. Võtame vastu Riigikogu otsuse, milles näeme ette õpetajate vähemalt 15-protsendilise palgatõusu viis aastat järjest.

47. Tagame vastavate seaduste rakendamiseks, et omavalitsused kindlustavad kõigile lastele lasteaiaaastad. Võimaldame kõigile lastele ühe aasta jooksul enne kooliminekut alusõpet ning tagame omavalitsuste kaudu kõigile soovijaile vastava teenuse kas lasteaia või eelkooli näol, suurendamata rühmade lubatud suurust.
48. Tõstame lasteaiaõpetajate palku, kehtestades nende üleriigilise alammäära.
49. Toetame riiklikult eraalgatusel põhinevat programmi "Vaata maailma II", millega pakutakse kõikidele eagruppidele baastasemel IT-koolitust.
50. Töötame välja põhikooli ja gümnaasiumi uuendatud õppekavad ja kehtestame need alates aastast 2010, arendades neid edasi ka hiljem. Toome riikliku õppekava üldosa kinnitamise Riigikogu pädevusse.
51. Kehtestame kogu põhikooli ulatuses klassitäituvusnormiks 24 õpilast, säilitades eritingimuste korral võimaluse paindlikumaks lähenemiseks.
52. Maksame esmakordselt tööle asuvale pedagoogilise kõrgharidusega õpetajale 200 000 krooni stardiraha. See on laen, mis kustub kuueaastase pedagoogitöö jooksul.
53. Õpetaja sissetulek peab tunnikoormuse kõrval oluliselt sõltuma ka klassijuhatamise, individuaalse juhendamise, tundideks valmistumise ja muu lisatöö mahust. Tõstame esile õpetajaid, kes kasutavad aktiivõppemeetodeid ja toetavad õpilaste sotsiaalsete oskuste arenemist.
54. Õpetajatele kutse omistamise ja kutsekvalifikatsioonisüsteemi kujundamise anname üle õpetajate kutseorganisatsioonile. Õpetajatöö eelduseks põhikoolis seame esmalt isikuomadused ja seejärel pedagoogilise hariduse ning ainealase koolituse. Vähendame oluliselt õpetajalt ja kooli juhtkonnalt nõutud bürokraatlikku asjaajamist, jättes rohkem aega pedagoogiliseks tegevuseks.
55. Tõstame eesti keele õppe taset venekeelsetes lasteaedades, alg- ja põhikoolides. Toetame keelekümbeluse sisseviimist võimalikult paljudesse venekeelsetesse koolidesse.
56. Viime ellu riiklikult rahastatud programmi, mille eesmärgiks on venekeelsete gümnaasiumide üleminek eesti õppekeelele aastatel 2007-2011.

KUTSE- JA KÕRGHARIDUS KVALITEETSEKS!

57. Kutseõppeasutuste arendamiseks rahastame neid gümnaasiumitega võrreldes vähemalt poolteisekordse pearahaga.
58. Tagame riigi-, munitsipaal- ja erakutseõppeasutuste võrdse kohtlemise õppekulude rahastamisel.
59. Sõlmime arenguvõimeliste kutseõppeasutustega pikaajalised tellimus- ja rahastamislepingud.
60. Integreerime senisest enam üldkeskharidust ja kutsekeskharidust (õppekavaarendus, õppekorraldus, juhtimine).
61. Suurendame oluliselt riiklikult rahastatavate magistriõppekohtade arvu.
62. Loomme aluse õppekoha baasmaksumuse tõusu kaudu õppejõudude palga taseme kasvu üldhariduskoolide õpetajatega võrreldavatel alustel. Viime baasmaksumusse ka põhivahendite amortisatsiooni katva komponendi ja käivitame infrastruktuuri investeeringuprogrammi EL tõukefondide vahendite toel.
63. Kehtestame õppekavadele ja õppeasutustele kõrghariduse kõikidel astmetel praegusest kõrgemad kvaliteedinõuded ja tagame nendest kinni pidamise. Seome kõrgkoolide rahastamise saavutatud kvaliteeditasemega. Käivitame ingliskeelsed õppekavad nendel erialadel, mis on meil eriti hästi arenenud.

64. Looma lisaks kehtivale tulemusstipendiumide süsteemile ka riiklikult hallatava õppetoetuste süsteemi kõigile toetust vajavatele üliõpilastele, et nad saaksid pühenduda õppe- ja teadustegevusele.
65. Suurendame sihikindlalt tulemuslikkusele põhineva doktoriõppe, sh doktorikoolide rahastamist, seades eesmärgiks jõuda 200 doktorikraadi kaitsmiseni aastal 2010.
66. Arendame kutseõppeasutused täiskasvanute koolituskeskusteks, rakendades nende kaudu tööturu koolitusmeetmeid.
67. Arendame välja elukestva õppe süsteemi.

TEADUSE RAHASTAMINE RIIGIKAITSEGA SAMALE TASEMELE!

Eesti konkurentsivõime mootoriks on haritud rahvas ja tark majandus. Selleks:

Suurendame T&A kulutuste osakaalu 2%-ni SKT-st, stimuleerides samal ajal erasektori osalust selles vähemalt 50%-ni kogumahust.

Realiseerime Arengufondi asutamisega seatud ülesanded, keskendudes eelkõige innovatsiooniteadlikkuse suurendamisele ja avaliku sektori, akadeemilise kogukonna ja erasektori koostöö tihendamisele.

Käivitame Eesti peamiste sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisele orienteeritud riiklikud uurimisprogrammid, tagades seeläbi teadmispõhise lähenemise avaliku poliitika kujundamisele.

Tegeleme sihikindlalt kõrgtehnoloogilise majandussektori tugevdamisega, soosides vastavaid investeeringuid.

Toetame riiklike meetmetega ja Euroopa Liidu struktuurifondi vahendeid kaasates Eesti teaduse ja ettevõtluse rahvusvahelist innovatsioonialast koostööd.

Suurendame eelistatult ja programmipõhiselt rahvusteadustele suunatavaid vahendeid, nähes neid ette eriti Eesti rahva, maa ja keele uurimisele.

Teaduse rahastamisel järgime rahvusvahelisest konkurentsivõimest lähtuvaid kvaliteediprintsiipe ja kontsentreerime vahendeid läbilöögisuutlikesse valdkondadesse. Jätkame teaduse tippkeskuste väljaselgitamist ja premeerimist.

Seisame avatud Euroopa teadusruumi kujundamise eest, sh kõikide liikmesriikide teadusprogrammide avamise eest teiste liikmesriikide partneritele.

Eesmärkide saavutamisel peame esmaoluliseks teaduse infrastruktuuri tugevdamist ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise palgataseme tagamist tippspetsialistidele.

Käivitame projekti "Ajud koju!" eesmärgiga anda parimatele välismaal töötavatele teadlastele kaasaegse infrastruktuuri loomisega motivatsioon kodumaale tagasi pöörduda.

VAIMULT SUUREKS!

Eesti kultuur on teinud meid vaimult suureks. Eelkäijad on meile jättnud tohutu kultuuripärandi ja kogemuse. Meie kohus on seda hoida, edendada ja säilitada järeltulevatele

põlvedele. Meie poliitikat juhib arusaam, et kultuur on loova majanduse pärisosa ning Eesti rahva tulevase jõukuse allikas. Tagame kultuuripoliitika kaudu eesti keele ja eesti kultuuri säilimise, kultuuriväärtuste senisest parema kättesaadavuse, suurendame ühiskonna sidusust vaimsete väärtuste kaudu ja tagame eesti kultuurile senisest tugevama riikliku toetuse. Selleks:

68. Kahekordistame Kultuurkapitali kaudu jagatava raha hulka, et oluliselt suurendada loomingutoetusteks ja stipendiumideks jagatava raha hulka, muutes selleks vajalikke seadusi.
69. Toetame kõiki kauneid kunste, samuti laiapõhjalise Kaunite Kunstide Akadeemia loomise algatust.
70. Toetame eesti algupärase lastekirjanduse väljaandmist ja eestikeelsete lastefilmide tootmist.
71. Muudame raamatukogudes, riiklikes muuseumides ja arhiivides, munitsipaal- ja eramuuseumides, tele- ja raadioarhiivis oleva Eesti kultuuripärandi digitaliseerimisega avalikkusele kättesaadavaks.
72. Arendame miljöö- ja keskkonnateadlikkust. Tervikliku hoonestusega linnaasumeid ei lõhuta ning vanu mõisaparke ei ehitata täis. Paneme piiri odavale röövplaneerimisele – õnnelikud inimesed vajavad harmoonilist keskkonda.
73. Tähistame kõik riiklikud kultuurimälestised Euroopa traditsioonide kohaselt. Anname kohalikele omavalitsustele voli võtta kaitse alla kohaliku tähtsusega kultuurimälestisi. Suurendame maakondadele eraldatavat kultuuriväärtuste hoidmiseks mõeldud tuge. Laiendame pühakodade ja mõisakoolide kordategemise riiklikku programmi.
74. Suurendame iga-aastasi eraldisi Muinsuskaitseametile vastavuses eelarve kasvule. Asutame mälestiste omanike toetamiseks Muinsuskaitse Sihtrahastu.
75. Suurendame rahvaraamatukogude raamatute soetamise raha, eriti hoolitseme väärtkirjanduse, kultuuri- ja lasteajakirjade ning lasteraamatute kättesaadavuse eest.
76. Loomme Eesti Rahva Muuseumi ja Eesti Kirjandusmuuseumi taasühendamise ühtse rahvusmuuseumi ja ehitame sellele uue muuseumihoone.
77. Toetame Eesti kultuuri tutvustamist maailmas, k.a meie väärtkirjanduse tõlkimist võõrkeeltesse. Tippkultuuri kõrval väärrib rohkem tähelepanu Eesti rahvakultuur, eriti laulu- ja tantsupidude traditsioon. Pöörame rohkem tähelepanu hõimurahvaste kultuuri ja keele kaitsmisele ning tutvustamisele maailmas.
78. Leiame võimalusi Euroopa Liidu struktuurifondide kaasamiseks kultuuriprojektidesse.

EESTI KEEL SELGEKS!

Emakeel on meie identiteedi üks aluseid. Eesti keel on üks vähima kõnelejaskonnaga keeltest, millel on kõik kaasaegse kultuurkeelee tunnused. Me tahame, et eesti keel areneks ning eesti keele kasutajaid oleks järjest rohkem. Selleks:

79. Tagame Eesti riigis ja omavalitsustes eestikeelse asjaajamise. Jääme kindlaks senistele keelepoliitika põhimõtetele ja tagame nende elluviimise. Koostame uue, kaasajastatud keeleseaduse.
80. Korraldame Keeleinspektsiooni ümber Keeleametiks. Anname sellele täiendavad volitused keelejärelevalve tõhustamisel ja keelepoliitika kujundamisel. Nõuame avalikult võimult korrektse ja kvaliteetse eesti keele kasutamist.
81. Muudame keelestrateegia riiklikult tähtsaks ja toimivaks dokumendiks, mille kinnitab Riigikogu.

82. Toetame moraalselt ja rahaliselt eesti keele kasutamist ja levitamist väljaspool Eestit. Riik peab Välis-Eesti kogukondadega koostööd tegema kõikjal maailmas. Eesti keele ja kultuuri õppimisvõimalused peavad laienema – nii koolides, kus käib eesti päritolu lapsi, kui ka teiste riikide ülikoolides.
83. Jätkame eesti keele infotehnoloogiliste võimaluste väljaarendamist ja kasutuselevõttu. Digitaliseerime eesti keele sõnaraamatud ja teeme need kõigile soovijatele tasuta kättesaadavaks.
84. Viime eestikeelsed üldkasutatavad arvutiprogrammid igasse riigi- ja omavalitsusasutusse, haridus- ja sotsiaalasutusse. Riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste poolt ostetaval avalikus kasutuses oleval tarkvaral peab olema eestikeelne kasutusliides.
85. Rahastame hääletuvastussüsteemi ja eesti keele masintõlkesüsteemi ja neil põhinevate rakenduste väljatöötamist.
86. Toetame meie keelekeskkonna uurimist ja arendamist teadus- ja uurimisasutustes - eriti rakenduslikel eesmärkidel. Toetame siin eelkõige kolmanda sektori tegevust.
87. Arendame avalikku keelenõustamise süsteemi, sealhulgas keelenõu kättesaadavust mobiilside rakenduste ja interneti kaudu. Toetame eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamist ja väljaandmist.
88. Rahastame eestikeelse terminoloogia väljatöötamist ja arendamist kõikides teadus- ja tehnoloogiaharudes ning vastavate erialasõnastike väljaandmist.
89. Toetame senisest enam murrete ja murrakute uurimist, arendamist, säilitamist ja õpetamist.

III. VÕIM RAHVA KÄTTE TAGASI!

Vabadus on õnne eeldus. Vabadus viibida koos oma lähedastega ning olla oma kodu peremees. Vabadus teha tööd, mis meeldib, ning soovi korral olla ise tööandja. Vabadus rääkida kõigest, tundmata hirmu võimalike tagajärgede ees. Vabadus elada oma rahva seas ja kõnelda eesti keeles.

Veel on õnne jaoks vaja turvalisust. Seda nii füüsilise ohu puudumisena kui ka laiemas, kogu ühiskonda puudutavas mõttes – teadmist, et miski ei ohusta meie riiki ega elukeskkonda. Aga ka kindlustunnet selle suhtes, et kõigile kehtivad samad reeglid ja seadused, kohtumõistmine on õiglane ning võimaliidused välistatud.

Õnne tähtis tegur on võimalus osaleda ühiskonna juhtimisel. Paraku tunnevad inimesed tänases Eestis, et neist sõltub üha vähem ning otsustamine libiseb väikese kliki kätte. Peame järsult peatama uusnomenklatuuri tekke. Kus võimalik, tuleb avalike teenuste osutamine anda üle kodanikuühendustele, et kaasata rohkem inimesi ja hajutada võimu. Anname inimestele võimaluse otsustada tulumaksu kasutamise üle – alustame ühelt protsendilt, kuid edaspidi kasvatame seda.

AKTIIVNE KODANIK, TUGEVIK

Seisame Eesti rahva, keele ja kultuuri kestmise eest läbi aegade, mille tagamiseks on vajalik rahva võimu ja kontrolli tugevdamine riiklikus ülesehitustöös ning kodanikuühiskonna institutsioonide sihikindel väljaarendamine. Seisame avatud ja kaasava valitsemise eest,

vastandudes korporatiivsusele. Peame oluliseks aktiivse sallimatuse kujundamist igasuguste võimu väärtarvituste suhtes. Toetame kodanikele tuginevat rahvuslust ja isamaa-armastust, toetame vähemuste kaasamist ja nende kultuurilise identiteedi arengut. Kaitseme meediavabadust ja völdime meediamonopolide teket.

Peame toimiva kodanikuühiskonna kujundamist ja sellele tugineva poliitilise kultuuri edendamist Eesti demokraatliku arengu võtmeküsimuseks. Vaid tugev ja võimekas kodanikkond suudab vastu seista võimu võõrandumise ja kuritarvituste ohule. Tugevdame kodanikualgatuste ja –ühenduste rolli ühiskonnas. Otsime süsteemseid lahendusi kolmanda sektori tegevuse riiklikuks toetamiseks. Selleks:

90. 1% tulumaksu kodanikuühiskonna vundamenti! Anname kodanikele õiguse suunata makstavast tulumaksust 1% tema poolt osundatavale mittetulundusühingule või sihtasutusele. Sarnaselt Kultuurkapitaliga asutame Vabaühenduste Sihtkapitali. Tugevdame kodanikualgatuste ja –ühenduste rolli ühiskonnas, sh osalusdemokraatia seadustega toetatud edendamise kaudu.
91. Depolitiseerime riigi äriühingute nõukogud ja lõpetame Riigikogu poliitikute osalemise nendes.
 1. Kaitseme meedia vabadust, ei politiseeri Ringhäälingunõukogu.
92. Takistame meediamonopolide teket.
93. Teeme valimisseadused inimestele mõistetavamateks. Lihtsustame neid ja suurendame kodanike poolt antud hääle kaalu valimistel.
94. Lõpetame eriteenete eest kodakondsuse andmise.
95. Tugevdame kodanikualgatuste ja –ühenduste rolli ühiskonnas, sh osalusdemokraatia seadustega toetatud edendamise kaudu.
96. Realiseerime Riigikogus vastuvõetud „Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsiooni“ seisukohad.
97. Loomme Riigikogus Tuleviku komisjoni, mis hakkab koordineerima nii tuleviku uurimisega kui rahvusliku konkurentsivõime kasvatamisega seotud projekte, uurimusi ning seaduste vastuvõtmist.
98. Tugevdame õiguskantsleri seadusega tagatud võimalusi võidelda võimu väärakenduste vastu.
99. Loomme seadusliku aluse huvirühmade esindajatest koosnevate nõuandvate kogude loomiseks kohalike omavalitsuste, ministeeriumide ja teiste riigiametite juurde.
100. Peame vajalikuks oluliselt suuremal määral kaasata väljaspool riigiasutusi olemasolevat kompetentsi, sh ülikoolide ekspertteadmist, poliitiliste ja teiste riiklike otsuste ettevalmistamisse.
101. Käivitame info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna horisontaalse riikliku programmi, mille eesmärgiks on suurendada Eesti võimekust toimida infoühiskonnana. Loomme programmile piisavalt kõrgel poliitilisel tasemel juhtimisstruktuuri, mis võimaldab seda ühendatud ressursside abil ellu viia.
102. Arendame edasi ID kaardile tuginevat infrastruktuuri, teavitades kodanikke selle võimalustest ja propageerides uusi lahendusi.
103. Vaatame läbi ja harmoniseerime riiklikud regulatsioonid IKT kategooriatest lähtuvalt, soodustades uute lahenduste kasutuselevõttu avalikus halduses ja majanduses.

TURVALINE EESTI

Peame kodanike turvalisust ja usalduse kasvatamist kehtiva õiguskorra vastu rahva rahulolu suurendamise seisukohalt oluliseks ülesandeks. Selleks tuleb panna rõhku kuritegude ennetamisele ja karistuspoliitikale, mis peab olema õiglane ja veenev. Oluline on tegeleda ka selliste väiksemate õigusrikkumistega, millele reageerimine võib hoida ära suuremaid rikkumisi. Oluline on mitte lasta ühiskonna liikmeid (eelkõige noori ja esmarikkujaid) langeda kuritegelikule teele. Selleks:

104. Peatame politsei- ja päästeteenistuse laialijooksmise. Väärtustame politseinike ja päästeteenistujate tööd ning tõstame nende palku mitte ainult enne valimisi, vaid pikaajalise arengukava alusel. Parandame sisejulgeolekuga tegelevate asutuste tehnilist varustatust ja väljaõpet.
105. Suuname kuriteoennetuse eelkõige noortele, toetades senisest suuremas mahu neile mõeldud kuriteoennetusprojekte ning hoolitsedes, et ka piisava vanemliku hoolitsuseta noortel oleks sisukat tegevust.
106. Jätame narkootikumid keelatuks ja kolmekordistame narkoennetusraha. Koolid peavad olema narkootikumidest vabad.
107. Tagame politsei suurema nähtavuse ja jõudmise abivajajani ning lisame korrakaitsepatrulle.
108. Toetame ulatuslikult naabrivalvet ja teisi omaalgatuslikke ning omavalitsuste poolt algatatud korrakaitseformeringuid.
109. Kaasajastame politsei juhtimise, kasutades edukate kriminaalasutuste ja erasektori kogemusi. Muudame politsei palgakorraldust, sh tõstes politseiuurijate palgad konkurentsivõimeliseks.
110. Suuname kriminaalasutuste tegevuse eelkõige neile kuritegudele, mis taastoodavad uut kuritegevust (narkokaubandus, rahapesu, korruptsioon ja muu organiseeritud kuritegevus).
111. Rakendame organiseeritud ja majanduskuritegudes ning korruptsioonis süüdimõistetute suhtes senisest enam vara konfiskeerimist andes eriasjade prokuröridele ja politseinikele võimaluse keskenduda kriminaaltulu jälitamisele.
112. Muudame seadust nii, et pikaajalise vanglakaristuse ära kandnud kinnipeetavad, kes on võõrdunud elust vabas ühiskonnas, jäävad pärast vabanemist mõneks ajaks kriminaalhooldaja järelevalve alla.
113. Toetame linnaplaneerimise ja arhitektuursete lahenduste kasutamist turvalise elukeskkonna kujundamisel, vastava kompetentsi tekkimist politseis ning planeerimisseaduse nõuete sisulist täitmist selles osas.
114. Jätkame Eesti vanglate ümberehitamist kambertüüpi vanglateks.
115. Käivitame liiklusõnnetuste ennetamise programmi ja arendame edasi tuleõnnetuste ennetamise programmi.

ÕIGLANE EESTI

Seisame läbipaistva ja õiglase Eesti eest, kus on tagatud inimeste võrdne kohtlemine ja põhiõiguste kaitse. Riiki saab muuta läbipaistvamaks aga vaid paljude abinõude koostöös - suurendades avalikustamist, lihtsustades menetlusi, tõstes järelevalvete toimivust ja korruptsiooni avastamisele eraldatavat raha. Peame tähtsaks tugevdada riigi võimekust avastada varjatud olemusega kuritegusid, nagu korruptsiooni- ja majanduskuriteod - muidu jäävad võimu kuritarvitajate teod endiselt "juriidiliselt korrektseteks".

116. Anname Kaitsepolitsei ametile tagasi pädevuse ja ressursid suuremate valdade ja linnade korruptsioonijuhtumite uurimiseks.

- ## EESTIS ON HEA ELADA

122. Jätkame konservatiivset kodakondsus- ja immigratsioonipoliitikat.
123. Jätkame sihikindlalt eesti keeleruumi laiendamist ja kindlustamist, arendades selleks seadusi ja tugevdades järelevalvet.
124. Kutsume haritud eestlased kodumaale tagasi.
125. Rakendame riikliku programmi venekeelse kooli integreerimiseks Eesti haridussüsteemi, mis hõlmab nii õpetajakoolituse, õppekavaarenduse kui koolikorralduse. Peame seejuures oluliseks, et säiliks hariduse kvaliteet.
126. Toetame riiklikult keelekümblust kõigil haridustasemetel alates lasteaiast.
127. Pakume mitte-eestlastele tasuta keeleõpet vähemalt algtasemel.
128. Bürokratlike tõkete vähendamiseks ühildame kodakondsuse saamiseks vajalikud eksamid, mis viiakse läbi riigikeeles.
129. Suurendame vähemuse kultuurautonoomia võimalusi.
130. Kutsume Lätit, Leedut ja teisi Euroopa Liidu riike koostööle regionaalse venekeelse telekanali loomiseks. Sellega tagame objektiivse, tasakaalustatud info edastamise meie riikide venekeelses infoväljas ja loome võimaluse levitada demokraatlikel väärtustel põhinevat teavet ka teistesse riikidesse, eeskätt Valgevenesse ja Vene Föderatsiooni.

Rahvas on seda õnnelikum, mida ühtsem on ühiskond. Kõikjal Eestis peab olema hea elada. Nii linnas kui maal vajavad inimesed puhast ja sõbralikku elukeskkonda, poodi ja kooli, korralikke teid ja kiiret internetti.

Eriti tähtis on, et hoiaksime Eesti loodust, oma suurimat ja taastumatut varandust.

TERVE EESTI PEAB ARENEMA!

Lähtume maaelu- ja regionaalpoliitikas terve Eesti tasakaalustatud arengust. Seame eesmärgiks avalike teenuste parema kättesaadavuse maal ja arengutoetuste kaasabil rahvastiku ühesuunalise rände peatamise Tallinnasse ja Harjumaale. Me soovime tugevdada kohalikku omavalitsust ja kohalikku demokraatiat. Selleks:

2. Kehtestame avalike teenuste standardid, mis peavad olema tagatud kogu Eesti territooriumil ning asutame ühtsed avalike teenuste keskused.
3. Investeeringute omavalitsuste, ettevõtete ja eraisikute omaalgatuse ja erainitsiatiivi põhiselt elamis-, tööstus-, ettevõtetus- ja sotsiaalsetesse infrastruktuuridesse vähemalt 3 miljardit krooni aastas, et kindlustada täna 450 000 maaelanikule 170 000 peres püsivat eneseteostust ja inimväärset sisetulekut elukoha läheduses.
4. Arendame Eesti riigi infrastruktuuri selliselt, et see annaks võimaluse majandusarengu ja heaolu kasvuks kõikjal Eestis. Investeeringute kütuseaktsiisist 30% kohalike teede ehitusse ja hooldusesse. Jätkame Tallinn-Tartu maantee neljarealiseks ehitamist ning käivitame era- ja avaliku sektori koostööprojektina Saaremaa püsiühenduse projekti. Ühenduses saartega rakendame maanteepikenduse põhimõtet.
5. Toetame ühiskondliku transpordi süsteemi tasakaalustatud väljaarendamist, kehtestades vastavad normatiivid, millele teenuste osutajad peavad vastama.
6. Süvendame ja kindlustame riiklike meetmete abil kohalike omavalitsuste regionaalset koostööd ja ühinemist.
7. Peame vajalikuks läbi vaadata kohaliku omavalitsuse ülesannete ja kasutada oleva ressursi vahetegur eesmärgiga tasakaalustada nendevahelist suhet.
8. Toetame riiklike vahenditega sotsiaalset ja kultuurilist ühistegevust maal ning külaliikumist, tugevdame külavanema institutsiooni.
9. Kindlustame Euroopa Liidu Ühtse Põllumajanduspoliitika Eesti riigile eraldatud arengupoliitika toetustest vähemalt 500 mln krooni (25%) aastas traditsioonilise põllumajandusega mitte seotud maaettevõtluse mitmekesistamise investeeringuabiks.
10. Arendame ühistulist maamajandusmudelit. Käivitame maamajandusliku ühistegevuse edendamise riiklikud koolitusprogrammid.

PÕLLUMAJANDUS KONKURENTSIVÕIMELISEKS, TOIDUTURG Tervislikuks!

Meie põllumajanduspoliitika edendamise pikaajalisteks eesmärkideks on mitmekesistada maaettevõtlust, suurendada põllumajanduse konkurentsivõimet ja arendada kõrge kvaliteedilist ning tervislikku toiduturgu. Selleks:

11. Toetame Euroopa Liidu põllumajanduse turukorralduse kiiret reformi konkurentsipoliitika ja riigiabi võrdsustamise suunas. Taotleme põllumajanduses ühendusesiseste tootmiskvootide kaotamist.
12. Seame eesmärgiks Euroopa Liidu Ühtse Põllumajanduspoliitika Eesti riigi poolse kaasfinantseerimise maksimumulatuses. Laiendame toetuste saajate ringi, samas piirates arengupoliitika toetuste väljamaksmist põllumajandustootjatele ühe taotleja kohta.
13. Soodustame põllumajanduses ja kalanduses tootjate-töötajate teadus- ja arendustegevust ning kollektiivset turundust vähemalt 150 miljoni krooniga aastas,

- viime sellega toidusektori teadus- ja arendustegevuse kulutused vähemalt 1,5%ni sektori SKT-st. Käivitame ühistute investeeringuprogrammi, millega investeerime tootjaorganisatsioonide töötlemis- ja turustamisvõimsustesse ning põllumajandustootjate väikekäitlusettevõtetesse vähemalt 200 miljonit krooni aastas.
14. Muudame „Eesti Toidu“ kampaania kvaliteetse, ohutu ja kodumaise toiduturu arendamise programmiks. Propageerime tarbijatele rohkem tervislike toitumisharjumusi ja teadlike tarbijavalikuid.
 15. Anname talule juriidilise äriühinguvormi staatuse. Piiritleme talu varalist vastutust, lihtsustame pärimisõigusi ning võrdsustame talus palgatulude ja omanikutulude maksustamise korra teiste äriühinguvormidega.
 16. Käivitame riigi ja erasektori koostöös selgema vastutuse ning juhtimisstruktuuriga tootjakeskse põllumajanduse ja metsanduse nõustamis- ja teabelevisüsteemi. Rakendame osalusdemokraatia põhimõtete alusel põllumajandussektori juhtimisstruktuuri.
 17. Seadustame säästva metsanduse rahastamise seaduse ja ühismetsaseaduse. Seame eesmärgiks riigi omandis olevate endiste talumetsade baasil ühismetsade loomise.
 18. Viime lõpule maareformi. Lõpetame riigile kuuluva põllumajandus- ja metsamaa kasutusvaldusega väljaostmisõiguse andmise. Seadustame riigi ja omavalitsuste omanduses vabade maade võõrandamisele ja rendisuhetele ühtsed ja läbipaistvad tingimused, kus omand või kasutusõigus läheb üle vaid avaliku enampakkumise korras.
 19. Looime riigi, põllumajandustootjate ja erakindlustusseltsidega koostöös solidaarse vastutuse printsiibil põhineva looduskahjukindlustuse süsteemi eraldi iga-aastase kaasfinantseerimisega riigi eelarvest. Võtame riiklikult kohustuseks kompenseerida edaspidi looduskahjud vaid nendele tootjatele, kes ka ise osalevad oma põllumajandussaaduste riskide kindlustamisel.
 20. Toetame erimärgistusega põllumajanduskütuse süsteemi kaotamist ja koos sellega põllumajandustootjatele kütuseaktsiisi ühtsetel alustel kompenseerimist riigieelarvest.
 21. Toetame kohalikku biokütuste ja bioenergia tootmist, töötlemist ja turustamist. Taotleme tänaseks kasutusest väljas olevate põllumajandusmaade lülitamist energiakultuuride kasvatamiseks toetusõiguslike maade hulka.

TERVE EESTI ON ROHELINE EESTI

Lähtume keskkonnapoliitikas loodus- ja tehiskeskkonna jätkusuutlikkuse ja inimsõbralikkuse printsiipidest, mis tagab sobiva elukeskkonnaga riigi järeltulevatele põlvedele. Otsime keskkonnaprobleemidele kõrvuti säästva suhtumisega tarbimisse ja heitmetesse nüüdisaegseid tehnoloogilisi lahendusi ning edendame keskkonna- ja loodushariduse õpetamist. Selleks:

22. Me ei väljasta ühtegi põlevkivi kaevandamisluba enne olemasolevate kaevanduste varude ammendumist. Töötame välja põlevkiviseaduse.
23. Tagame puhta vee kättesaadavuse kõigile Eesti elanikele. Veeressursside kasutus peab olema jätkusuutlik ja vastutustundlik.
24. Piiritleme selgelt Riigimetsamajanduse Keskuse (RMK) ülesanded.
25. Tugevdame keskkonnaprobleemidele orienteeritud teadusuuringuid ja arendustööd vastava tegevuse riikliku rahastamise kaudu.
26. Tugevdame oluliselt riigi suutlikkust keskkonnaseireks ja reostustõrjeks, arendades sh rahvusvahelist koostööd Läänemereäärsete riikidega.

27. Suuname Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) tegevuse konkreetsete keskkonnaprobleemide lahendamisele ja kaasame selle juhtimisse rohkem sõltumatuid eksperte.
28. Soosime biokütuste kasutuselevõttu mootorikütustena ja koostootmisjaamades.
29. Toetame ökoloogilist maksureformi.
30. Toetame keskkonnahoiu põhimõtete rakendamist riigihangetes, et kasutada maksumaksja raha vastutustundlikult ja vähendada avaliku sektori mõju keskkonnale.
31. Toetame taaskasutusele suunatud jäätmekäitlussüsteemi sisulist rakendamist ning omavalitsuste jäätmealase koostöö edendamist.
32. Tugevdame looduskaitsealast tegevust ja järelevalvet, karmistame karistusi keskkonnakuritegude eest.
33. Tugevdame keskkonnahoidliku eluviisi kujundamisele suunatud tegevusi ja toetame vastavate MTÜde tegevust.
34. Loomme Eesti siseveekogude vesiviljeluse ja veeteede korrashoiu arengukava ning rakendame selleks toetusprogrammi. Soodustame veeturismi.
35. Leiame lahenduse ohtlike veostega seotud probleemidele.

V. TERVE MAJANDUS EESTI HEAKS

Majandus aitab heaolu tagada mitmel viisil. Tugev majandus rahuldab inimeste esmased vajadused ning loob vahendid hariduse, tervishoiu, elukeskkonna ja kõigi teiste õnne alustalade tarvis. Kuid samal ajal on majandus ka ise üks õnne teguritest, pakkudes inimestele võimalust olla ettevõtlik ning ennast teostada.

LOOV MAJANDUS

Eestile seni edu toonud majandusmudel hakkab ennast ammendama. Jätkuvalt tuleb hoida küll avatud turumajandust, maksud madalad ja riigieelarve tasakaalus, ent see pole küllaldane tagamaks kiire majanduskasvu ning heaolu tõusu jätkumist. Et minna uuele tasemele, peame investeerima haridusse, teadusse ja innovaatikasse. Peame soodustama majanduse ümberorienteerumist tööjõu- ja ressursimahukalt tegevuselt kapitali- ja teadmistemahukale ettevõtlusele.

Jätkame Eestile edu taganud konservatiivset rahanduspoliitikat ja tasakaalustatud eelarvepoliitikat. Seame eesmärgiks Euroopa Majandus- ja Rahaliidu täisliikmelisuse ja ühisraha euro võimalikult kiire kasutusele võtmise. Olukorras, kus meie rahvaarv väheneb ja elanikkond vananeb, peab riik käituma eriti vastutustundlikult. Pikaajalised reformid sotsiaalsüsteemis, hariduses ja tervishoius aitavad meil nende muutustega toime tulla, mitte suurendada riigi laenukoormust ja mitte lükata probleeme tulevaste põlvkondade kanda. Selleks:

36. Hoiame valitsussektori eelarve tasakaalus ja laene ei võta.
37. Euro maksimaalselt kiireks kasutuselevõtuks töötame välja reaalse riikliku programmi. Valitsus hindab Eesti euroliiduga ühinemise väljavaateid iga 6 kuu jooksul ja annab Riigikogu ees ülevaate. Kui tekib oht, et Eesti ei suuda täita Maastrichti inflatsioonikriteeriumi nii, et Eesti saaks liituda euroliiduga hiljemalt aastal 2010, võtab valitsus tarvitusele kõik võimalikud meetmed.
38. Toetame ja soodustame koostöövõrgustike loomist teadusasutuste ja ettevõtete vahel teadmiste paremaks kasutamiseks suurema lisandväärtusega toodete ja teenuste

loomisel. Selleks toetame teaduse tippkeskuste ja tehnoloogia arenduskeskuste programmide edasiarendamist. Väikeettevõtetele parema ligipääsu tagamiseks teadus- ja arendustegevusele seame sisse innovatsiooniosakud.

39. Muudame tööturu lähtuvalt töötajate ja tööandjate huvidest paindlikumaks. Selleks lihtsustame ja kaasajastame tööseadusandluse. Eesti vajab terviklikku tööjõupoliitikat töötuse edasiseks vähendamiseks ja tööjõupuuduse leevendamiseks. Vähendame ettevõtete koondamiskulusid, kattes need osaliselt töötukassa kaudu.
40. Piirame bürokraatiat ja riigivalitsemiskulusid (fikseerime protsendina SKT-st).
41. Vähendame administratiivset koormust kõikvõimalike lubade ja kooskõlastuste arvu kärpimise kaudu, kaotame ametnike suva nende väljaandmisel. Võtame kasutusele nõ klaassahtli põhimõtte, mis tagab menetluse jälgitavuse internetis igal hetkel.
42. Ettevõtlusega tegelemise ergutamiseks võimaldame asutada uue esimese ettevõtte tasuta. Äriregistri ja kinnistusraamatu kannete tegemise eest võetavaid riigilõive vähendame määrani, mis vastab registrite pidamise kuludele. Toetame ettevõtete e-asutamist. Kaotame äriregistri ja kinnistusraamatuga internetis tutvumise tasu.
43. Muudame riigihanke menetluse pakkumistest kuni sõlmitud lepinguteni avatuks ja avalikuks. Vaatame üle riigihangete seaduse ja vähendame ettevõtjate ebavõrdse kohtlemise võimalusi.
44. Toetame rohkem väikeettevõtlust, jaotades neile senisest suurema osa ettevõtlustoetustest. Peame oluliseks ettevõtete tehnoloogia-, tootmise infrastruktuuri ja ekspordivõimaluste arendamise toetamist. Toetuste kogumahtu me ei suurenda.

INIMESED MAKSUST VABAKS, TARBIMINE JA REOSTAMINE MAKSU ALLA!

Lihtsal ja tõhusal maksusüsteemil on olnud oluline osa Eesti kiires majanduslikus arengus. Maksupoliitika peab eelkõige soodustama tahet teha tööd, säästma tulevikuks, investeerima ja looma uusi väärtusi ning takistama seda tegemast loodusekeskkonna hävitamise arvelt. Eesti maksusüsteem peab olema lihtne, stabiilne ja igaühele arusaadav. Madalate üldiste maksumäärade hoidmiseks ja tarbetu bürokraatia vohamise vältimiseks tuleb maksuerandite arv viia miinimumini. Seame eesmärgiks langetada üldist maksukoormust suhtena sisemajanduse koguprodukti. Peame õigeks maksustada senisest enam tarbimist ja reostamist ning vähem teenimist, säästmist ning investeerimist. Selleks:

45. Kaitseme tänast ettevõtte tulumaksusüsteemi.
46. Toetame säästmist ja investeerimist. Anname inimesele endale võimaluse valida, kas ta investeerib kodu rajamisse, firma loomisesse või väärtpaberitesse. Selleks tõstame tulumaksust mahaarvamiste määra 100 000 kroonile aastas ja täiendavalt vabastame kuni selle summa ulatuses tehtud finantsinvesteeringu tulumaksust.
47. Sotsiaaltoetuse eesmärgi kandvate maksusoodustuste asemel eelistame kasutada otseseid toetusi abivajajatele.
48. Keskkonnaga seotud maksude ja tasude osas peab Eesti jälgima eelkõige põhimõtet, et reostus ei koliks madalate maksumäärade tõttu Eestisse ja et Eestist eksporditav tooraine ei oleks konkurentsivõimeline üksnes madalate keskkonnatasude tõttu.
49. Riigilõivud ei ole üldjuhul riigi tulu teenimise ega turule tuleku takistamise instrumendid ja peavad katma vaid nende aluseks olevate teenuste haldamisega seotud kulud.
50. Vaatame üle maksuseadused ja teeme maksude maksmise võimalikult lihtsaks ja mugavaks. Arendame edasi e-maksuametit ning loome võimalused saada maksuküsimustes eelnevaid siduvaid selgitusi maksuametilt.

51. Räägime maksumuudatused läbi seotud osapooltega. Muudatused seadustame vähemalt aasta enne nende jõustumist (v.a kui tegemist on maksude mittemaksmiseks kasutatava seaduseaugu likvideerimisega).

ROHELISELE ENERGIALE ROHELINE TEE!

Kütuse- ja energeetikapoliitika peab vaatama tulevikku, tagades meie julgeoleku ja varustuskindluse. Me peame saama Venemaast maksimaalselt sõltumatuks. Oluline on arendada elektrienergia hajutatud tootmist Eesti territooriumil ja eri energiakandjatel nagu tuul, biokütused, gaas, kivisüsi, turvas, põlevkivi jne. Selleks:

52. Toetame avatud elektriturgu. Teeme ettevalmistusi ja avame elektriturru alates 2009. aastast 35% ja 2012. aastast kogu ulatuses.
53. Osaleme Balti ja Põhja-Euroopa ühtse elektrituru loomisel. Tagame kõigile elektrituru osalistele võrdse ligipääsu kogu võrgule. Elektrituru toimimise oluliseks eelduseks on sõltumatu süsteemioperaatori loomine.
54. Tagame alternatiivsetele energiaallikatele maksimaalse ligipääsu mootorikütuse, soojus- ja elektrienergia turgudele. Toetame uuringuid uute energiakandjate kasutuselevõtmiseks. Soodustame elektrienergia ja soojuse koostootmist.
55. Toetame sihikindlalt taastuvenergia osakaalu suurendamist energiatarbimises ja põlevkivienergeetika samas mahu kokkutõmbamist.
56. Piirame uute loodusressursside, eelkõige põlevkivi, ekspansiivset kasutuselevõttu looduskeskkonna halvenemise või eestlaste elukeskkonna halvenemise arvelt.
57. Algatame riikliku programmi energia säästva tarbimise edendamiseks ja energiakadude vähendamiseks. Programmi eesmärgiks on vähendada elamute energiakulusid nelja aasta jooksul 30%.

VI. EESTI JA MAAILM

Õnnelikumad on ühiskonnad, kus valitsevad tugevad ühised püsiväärtused. Eestis on need järskude muutuste keerises paratamatult kannatada saanud, kuid meie juured ei ole kusagile kadunud. Euroopa Liidu liikmetena on meil võimalus ja kohustus hoida humanistlikku väärtusruumi, millest pärineb, ning toetada ka teiste rahvaste püüdlust vabaduse, väärikuse ja koostöö poole.

EESTI HUVID KÕIGEPEALT

Eesti välispoliitiline missioon maailmas peab lähtuma vabaduse ja vastutuse tasakaalust ning teadmisest, et tugevama kohus on kaitsta nõrgemaid ning vaba rahva kohus on kaitsta neid, kelle vabaduspüüdlasti ahistatakse. Meie eesmärk on luua kiirelt muutuv maailmas Eestile võime ja võimalus maailma ning eriti omaenda tulevikku puudutavate küsimuste otsustamisel kaasa rääkida. Meie eesmärgiks on luua Eestile maailmasuhtluses aktiivse ning tõsiselt arvestatava riigi tunnus, seista oma kodanike ja ettevõtete huvide eest. Selleks:

58. Lähtume välispoliitika kujundamisel ning elluviimisel Eesti rahvuslikest huvidest, mille osaks on riigi ja kodanike julgeoleku tagamine, Eesti tuntuse ja kaasatuse suurendamine maailmas ning globaalses konkurentsivõime meie ettevõtjatele paremate võimaluste loomine.

59. Eesti rahvuslikes huvides on Euroopa Liidu efektiivselt toimiv ning liikmesriikide ühishuve kaitsev välis- ja julgeolekupoliitika. Eesti poliitika peab olema selle saavutamisele suunatud.
60. Peame oluliseks heade suhete edasist süvendamist Ameerika Ühendriikidega. Eesti jätkab aktiivset poliitikat Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide strateegilise partnerluse kinnistamiseks, toetades ideed Transatlantilise Partnerlusleppe sõlmimiseks.
61. Toetame Balti riikide koostöö tugevdamist ja tähtsustame regionaalset koostööd Balti riike ja Põhjamaid ühendavas Baltoskandias, millel on kõik eeldused kujuneda maailma majanduse ja innovatsiooni oluliseks tõmbekeskuseks. Tahame Eestist, kes asub nii Balti riikide hulgas kui Põhjas, kujundada selle koostöö aktiivne eestvedaja. Lisaks on Balti riikidel nii Baltoskandias kui ka Euroopas arvukalt ühiseid huvisid.
62. Ajame kindlat, Tartu rahul põhinevat poliitikat Vene suunal, mis on ainsaks eelduseks Eesti-Vene suhete väljatoomiseks pidevast madalseisust. Toetame konkreetseid ja praktilisi algatusi Eesti-Vene suhete arendamiseks. Hoolitseme Venemaal asuva konsulaarvõrgu tugevdamise eest, lahendamaks viisade väljaandmisega kaasnevaid probleeme.
63. Peame oluliseks, et Eesti avardaks välispoliitilist ja diplomaatilist võimekust maailma eri regioonides, eeskätt Lähis-Ida, Kagu-Aasia ning Aafrika suunal. Loomme uusi ja tugevdame seniseid saatkondi, töötame Hiina, India, Jaapani ja araabiamaailma parema tundmaõppimise nimel keeleõppe, kohapealse stažeerimise ja ekspertiisi kasvatamise kaudu.
64. Tagame, et Eesti pööraks jätkuvalt erilist tähelepanu demokraatia ja turumajanduse toetamisele vastavasisulisi uuendusi teostavates riikides, nagu näiteks Georgias, Ukrainas ja Moldovas.
65. Hoolitseme selle eest, et Eesti asuks maailmas aktiivselt kaitsma demokraatlikke väärtusi, juhiks tähelepanu inimõiguste rikkumisele ning toetama demokraatlikke liikumisi maailma eri osades.
66. Tegutseme aktiivselt kommunismi ja natsismi kuritegude teadvustamisel ning hukkamõistmisel, aidates kaasa rahvusvahelise kommunismi kuritegusid uuriva keskuse loomisele, ja toetame selleteemaliste uurimuste, filmide ja näituste rahastamist. Aitame Eesti kodanikke kahjunõuete esitamisel Nõukogude Liidu õigusjärglase Vene Föderatsiooni ja selle ettevõtete vastu sunnitööl viibimise eest.
67. Tagame välisteenistuse võimekuse suurendamise, mis omakorda eeldab välispoliitika kujundamise ja elluviimise rahastamise olulist kasvu. Suurendame välisministeeriumi analüütilist võimekust ning toetame välis- ja julgeolekupoliitiliste ajutrustide muutumist arvestatavateks rahvusvahelisteks teaduskeskusteks. Avalik-õiguslik meedia peab saama riigilt piisavat toetust korrespondendipunktide avamiseks maailma olulisemates keskustes.
68. Rakendame Eesti välisteenistusi senisest suuremal määral välisriikides tegutsevate Eesti ettevõtete toetamiseks ja Eesti majandusliku aktiivsuse suurendamiseks. Toetame Eestist väljaspool asuvaid Eesti kogukondi nende jätkusuutlikkuse tagamiseks eestikeelse mitmekesise hariduse saamisel, samuti toetame hõimurahvaste püüdlusi.

EUROOPA HUVID ON MEIE HUVID

Eesti suurim väljakutse on leida endale koht Euroopas ning töötada välja konstruktiivne ja aktiivne Euroopa-poliitika, mis võimaldab Eestil Euroopas tõhusalt tegutseda. Suurim väljakutse Euroopa Liidu ees on globaalne konkurents. Sellele saame paremini vastata olles

sisemiste piiranguteta, avatud ning ühtne. Eesti huvides on töötada ühise julgeoleku, välis- ning energiapoliitika kujundamise suunas. Tugev Euroopa teeb tugevaks ka Eesti. Selleks:

69. Toetame Euroopa-siseste majanduspiiride ja konkurentsipiirangute täielikku kadumist, tööjõuturu piirangute kaotamist, tugevdades samal ajal maksukonkurentsi ning teisi meetmeid, mis aitavad kujundada tugevat ja avatud Euroopa Liitu ja loovad Eesti ning Euroopa majandusele uusi arenguvõimalusi.
70. Leiame, et Eesti rahvuslikes huvides on Euroopas võimalikult kiiresti liikuda ühispoliitikate reaalse kujundamise ning ellurakendamise suunas, eeskätt välis- ja julgeolekupoliitika ning energiapoliitika osas. Eesti peab vastavates aruteludes aktiivselt osalema.
71. Tagame Eestile suunatud rahaeraldiste efektiivse kasutamise. Ükski euro ei tohi jääda saamata Eesti valitsuse tegevusetuse tõttu. Väikeettevõtjad ja kohalikud omavalitsused jäävad tihti hätta taotluste koostamisel, mistõttu aitame neid riiklikul tasemel.
72. Vaatame võimalikkuse piires üle Eestile suunatud rahaeraldiste jaotuse, suurendades selles uute tehnoloogiate kasutuselevõtuks määratud vahendeid, tagades sel teel Eesti majanduse konkurentsivõime pikemas perspektiivis.
73. Leiame, et Eesti edukus Euroopa Liidus sõltub meie aktiivsest osalemisest Euroopa aruteludes ja tegudes. Mida rohkem eestlasi töötab kõrgetel kohtadel Euroopa institutsioonides, seda parem Eestile.
74. Arendame koostööd teiste samasuunaliste Euroopa erakondadega. Ülimalt oluline on saavutada tugevad positsioonid meie üle-euroopalises poliitilises peres – Euroopa Rahvaerakonnas.
75. Toetame Euroopa Liidu jätkuvat laienemist, sealhulgas avatud ust Ukrainale, Moldovale ja Georgiale. Samas näeme vajadust enne järgmisi liitumisi reformida Euroopa Liidu institutsionaalset võimekust.
76. Peame vajalikuks, et Eesti leiaks endale aktiivse rolli Euroopa naabruspoliitika kujundamisel, pöörates erilist tähelepanu Euroopa poliitika kujundamises Moldova, Ukraina, Georgia suhtes.
77. Astume samme uurimiskeskuse loomiseks, mis koguks, süstematiseeriks ning vahendaks Eesti poliitilisi ja majandusreforme.

RIIKI SUUDAB KAITSTA VAID TERVE EESTI!

Et Eesti püsiks, peab ta olema kaitstud hukatuslike ajalootormide kordumise eest. Me vajame julgeolekut iseendale, kuid eriti vajame kindlustunnet lastele ja lastelastele. Selleks peame näitama üles veendunud kaitsetahet, sest vaid nõnda leiame endale liitlasi, kellela pole väikeriigi julgeolek mõeldav.

Seistes Eesti riigi vabaduse eest, lähtub IRL julgeoleku jagamatuse printsiibist - sise- ja välisjulgeolekut tuleb käsitleda teineteisega seoses olevana, sest sõjalised ja mittesõjalised ohud on tänapäeva maailmas läbipõimunud. Eesti peab tegema aktiivset julgeolekupoliitika alast koostööd teiste riikide ja organisatsioonide, eeskätt NATO ja Euroopa Liiduga. Rahvuslik julgeolek pole müüdav ega ostetav, seetõttu peab selle tagamises osalema kogu Eesti. Selleks:

78. Tagame, et riigikaitstes ei lõhutaks seni ehitatud. Eesti riigikaitse alus on rahva tahe ning oskus oma riiki kaitsta. Eesti peab edasi ehitama üldisel kaitsevääkohustusel põhinevat reservkaitseväge, tagades selle hea väljaõppe ja tänapäevase varustatuse.

Osalemine rahvusliku julgeoleku tagamisel ei saa olla väheste valitute kohustus, vaid paljude privileeg.

79. Arendame Eesti kaitseväge reservkaitseväena, mis on ühtlasi kvaliteedilt professionaalne. Professionaalsus tähendab eelkõige haritud ohvitsere ja allohvitsere, kes suudavad anda korralikku väljaõpet ja kes käsitlevad moodsat sõjatehnikat. Professionaalsus tähendab ka elukutselistest sõjaväelastest koosnevate üksuste arendamist.
80. Tagame, et riigikaitsekulutused tõusevad ja jäävad 2% tasemele rahvuslikust kogutoodangust. Peame eriti oluliseks kaitseväelaste tunnustamist ja elutingimuste ning sotsiaalsete garantiide parandamist.
81. Töötame välja kaitseväge korralduse seaduse ja selle rakendussätted ning õigusaktid ja protseduurid kehtiva rahuaja riigikaitse seaduse töölerakendamiseks.
82. Astume samme kaitseküsimusi puudutava poliitilise kokkuleppe saavutamiseks erakondade vahel. Riigikaitseliste küsimuste lahendamine peab Eestis seisma kõrgemal erakondlikest vastuoludest, tuginema poliitilisele konsensusele ning pikaajalisele arengukavale.
83. Korrastame riigikaitse süsteemi juhtimise ja tagame selleks eraldatud rahaliste vahendite süsteemse kavandamise ning kasutamise. Peame oluliseks, et riigikaitse iseloomuga hangete raames ostetavad vahendid oleksid maksimaalses ulatuses kasutatavad nii sise- kui välisjulgeoleku tarbeks.
84. Toetame sõjateadusega tegelemist ning julgeolekualaste uuringutega tegeleva keskuse arendamist, et riigikaitsealaste otsuste tegemiseks oleks kindel teoreetiline ja uurimuslik alus.
85. Tagame Eesti sujuva koostöö NATO-ga. Eesti huvides on NATO kui kaitseorganisatsiooni tugevdamine. Selleks peab Eesti osalema NATO kiirreageerimisjõudude loomisel ning rahvusvahelistes missioonides. IRL kindlustab Eesti osalemise rahutagamissmissioonidel.
86. Suurendame investeeringuid Kaitseliidu tugevdamisse ja arendamisse. Seejuures pöörame kõrgendatud tähelepanu Kaitseliidu rollile üldises riigikaitse süsteemis, liikmete väljaõppele ja varustusele ja sotsiaalsetele garantiidele. Kaitseliitu kuulumine peab kujunema aatelse maailmavaate üheks väljenduseks. Läbi Kaitseliidu ja eriorganisatsioonide arendamise tagame rahvale laiema osaluse julgeolekuküsimuste lahendamises.
87. Peame oluliseks elanikkonna ja eriti noorsoo laialdast riigikaitselist ettevalmistust ning rahvuslikku ja kõlbelist kasvatust, mis säilitaks rahva kaitsetahte. Kodanike kaitseteadvust on võimalik luua ja arendada ka isamaalise kasvatuse rakendamise kaudu üldhariduskoolide õppekavades ning isamaaliste noorteorganisatsioonide toetamise kaudu.
88. Peame meeles Eesti võitlust oma vabaduse eest, väärtustame vabadusvõitlust kui Eesti iseolemise ja tänase kiire arengu alust, toetades nii relvastatud kui relvastamata vabadusvõitluse veteraned ja seda meeles pidavate mälestusmärkide rajamist. IRL peab vajalikuks võtta vastu Riigikogu otsuse Eesti vabaduse eest võidelnute tunnustamiseks.
89. Looime kõigile gümnaasiumidele ja kutseõppeasutustele riigikaitse õpetamise tingimused.
90. Püstitame Tallinna südalinna Vabadussõja võidusamba ja käivitame uuesti Tallinna sõjaväekalmistu taastamise.